

аднаго семантычнага кірунку, так і розных: ...*He cried, half-laughing, half-angry...* (L. G. Gibbon); ...*Isabel, half-flattered, half-bristling with horror and rage...* (R. Aldington); *She was only stunned with the strangeness of it all: startled, half-enraptured with the terrific beauty of the place, half-horrified by its savage annihilation of her* (D. H. Lawrence); ...*I got a half-superstitious, half-mental idea...* (R. Aldington).

Для англійскіх НАК адным з прыёмаў самавыяўлення выступае рэдуплікацыя (зафіксаваны адзінкавы выпадак): *He is a nice boy – not so **highly-flighty** as he seems* (J. Galsworthy).

Такім чынам, беларускія і англійскія НАК (пераважна аказіянальныя адзінкі) валодаюць багатым стылістычным патэнцыялам. Асэнсоўваючы ролю НАК у індывідуальна-аўтарскай стылістычнай сістэме, падаецца лагічным асобна разглядаць НАК, што дзейнічаюць як ядзерныя, асноўныя кампаненты тропіў і стылістычных фігур, і НАК, якія выконваюць дапаможную функцыю ў фарміраванні зон павышанай вобразнасці ў мастацкім тэксце, надаючы ім дадатковыя абертаны.

Бібліяграфічны спіс

1. Бузук, П. Увагі аб мове і стылю маладнякоўцаў / П. Бузук // Маладняк. – 1927. – № 5. – С. 63–73.

НЕАЛАГІЗМЫ АНГЛІЙСКОЙ МОВЫ Ў СФЕРЫ ТУРЫЗМУ

В. В. Бірукоў (Мінск, Беларусь)

У артыкуле разглядаюцца асаблівасці тэрміналогіі і прафесіяналізмаў са сферы «Турызм і падарожжа». З'яўленне новых рэалій патрабуе іх намінавання, і моўная, міжкультурная камунікацыі забяспечваюць транзіт тэрмінаў, паняццяў і ў нейкай ступені падштурхоўваюць з'яўленне гэтых рэалій там, дзе іх пакуль няма. Асаблівая ўвага надаецца англійскім неалагізмам, зарэгістраваным у электронным слоўніку WordSpy, і ўзятай з англійскай мовы лексіцы, якая стала агульнапрынятай у турыстыцы Расіі і Беларусі ў выніку транзіту тэрмінаў і паняццяў, а таксама асаблівасцям намінацыі новых рэалій ва ўмовах пандэміі COVID-19.

Ключавыя словы: турыстыка; сучасныя турпрактыкі; тэрмінасістэма; англійскія неалагізмы; сэнсавыя трансфармацыі; COVID-неалагізмы.

Свет намінацый мы спасцігаем эмпірычна (нам для гэтага дадзены вышэйшая нервовая дзейнасць і органы пачуццяў) і ў акце маўлення. Усё, што ўваходзіць у арбіту чалавечай жыццядзейнасці, мае патрэбу ў найменні. З'яўленне новых рэалій патрабуе іх намінавання, і моўная, міжкультурная камунікацыі забяспечваюць транзіт тэрмінаў, паняццяў і ў нейкай ступені падштурхоўваюць з'яўленне гэтых рэалій там, дзе іх пакуль няма. Такая сітуацыя цалкам тыповая для турызму – сацыяльнага, культурнага, эканамічнага феномену сучаснасці. Індустрыя турызму вельмі хутка рэагуе на запыты і магчымасці актыўнага спажываўца, таму нядзіўна, што з пункту гледжання моўных навін тут ёсць прагматычная цікавасць як уласна спажываўца, так і прадаўца турыстычных паслуг.

Для культурнага і гістарычнага развіцця Беларусі паняцце «турызм» (у сэнсе: паездка, забавка, адпачынак і інш.) доўгі час адсутнічала перш за ўсё як рэалія (у адрозненне ад метафізічнага разумення «падарожжа»). Слова «турызм» і яго вытворныя «турыст», «тур», «турыстычны» і інш. запазычаныя. Пры гэтым назіраецца сінанімія асобных лексем. Так, слова «тур» (tour) у англійскай мове мае мноства сінонімаў, у беларускай мове яны прадстаўлены як: тур-экспедыцыя-гастролі-турнэ-паездка-падарожжа-прагулка-круг-ваяж-аб'езд-цыкл і інш. Гэта лішні раз ускосна паказвае сфармаванасць падобных культурных і забаўляльных практык у еўрапейскай традыцыі.

Адзначым цікавы лінгвістычны факт: тэрміны *турыст* і *турызм* былі запазычаны, трансліраваны з англійскай мовы, для якой гэтае слова не з'яўляецца родным: у сярэднеанглійскую мову яно прыйшло ў 1250–1280 г. з сярэднефранцузскай (*turn* – паварот, круг, акружнасць), а ў яе трапіла з лацінскай як запазычанне з грэчаскай: *tornos* (цыркуль). У 1746 г. у англійскай мове з'явіўся дзеяслоў *totour*, у 1780 – вытворны ад яго назоўнік *tourist*, а ў 1811 – *tourism* [6].

Сама дзейнасць – турызм – мае ў англійскіх акадэмічных слоўніках некалькі азначэнняў: *tourism*: 1. The practice of traveling for recreation (падарожжа з мэтай адпачынку); 2. The guidance or management of tourists (арганізацыя турдзейнасці і кіраванне ёю); 3a: the promotion or encouragement of touring (прасоўванне або падтрымка сферы турызму); 3b: the accommodation of tourists – размяшчэнне турыстаў [7].

Больш лаканічнае, але падобнае азначэнне даюць сучасныя слоўнікі, падкрэсліваючы арганізацыйна-дзелавую ўласцівасць гэтай дзейнасці: «*tourism – the business of providing services for people who are traveling for their holiday*» [5, с. 1585]; «*tourism – the business of providing services such as transport, places to stay or entertainment for people who are on holiday*» [3, с. 1540].

У новых сацыяэканамічных і сацыякультурных умовах, характэрных для беларускага грамадства, з'явілася як новае нападўненне паняцця «турызм», так і новыя словы для абазначэння рэалій турыстычнага сэрвісу.

Паводле высоў дысертацыйнага даследавання Л. В. Вінаградавай, з якімі нельга не пагадзіцца, тэрмінасістэма турызму ў англійскай мове адносна ўсталялася, а руская і беларуская развіваюцца англаарыентавана [2]. Паводле звестак Л. В. Вінаградавай, лексічныя запазычанні з англійскай мовы складаюць у рускамоўнай і беларускамоўнай тэрміналогіі турызму больш за 60 % [2].

Новыя сацыяльна-эканамічныя ўмовы і магчымасці для развіцця айчыннага турызму абумовілі з'яўленне спецыялізаваных слоўнікаў турыстычных тэрмінаў [1]. Так, слоўнік WordSpy ўключае ў спецыяльнай рубрыцы «Падарожжа і турызм» (у катэгорыі «Культура») 54 лексічныя адзінкі [4]. Іх семантычны аналіз уяўляе вялікую цікавасць, паколькі яны намінуюць шэраг новых з'яў у сферы турызму, якія ўжо назіраюцца або неўзабаве будуць мець месца і ў нашай турыстыцы; разуменне іх значэння забяспечыць больш ка-

рэктную іх асіміляцыю беларускай мовай. Акрамя таго, веданне тых рэалій, што адлюстроўваюцца імі, патрэбнае беларускім спецыялістам з галіны турызму, у тым ліку – гідам-перакладчыкам, якія працуюць у гэтай сферы. Пададзеныя ў слоўніку цытаты, якія ілюструюць першае ўжыванне слова (абазначаюцца ў дадзеным артыкуле ў дужках), і аўтарскі каментар даюць карыстальнікам слоўніка цікавую інфармацыю, якая дазваляе зразумець сацыякультурны і сацыяэканамічны кантэкст з’яўлення новага паняцця, маштабы пазначанай ім з’явы.

Было ўстаноўлена, што словы «турызм», «турыст» або «тур» (цалкам або скарачана, у складзе слова-злітка) прысутнічаюць у 16 неалагізмах, зафіксаваных у гэтым слоўніку. Словы «турызм» і «турыст» былі аб’яднаныя ў адну групу, бо слоўнік іх рэгіструе звычайна ў адным слоўніковым артыкуле. Напрыклад: **architourist** – n. A tourist who visits other countries and cities mainly to study the architecture. Also: **archi-tourist** [4].

Семантычны аналіз неалагізмаў, уключаных у слоўнік WordSpy, паказаў, што англійская мова фіксуе новыя абазначэнні ў сферы дыферэнцыяванага турызму з яго разнастайнасцю патрэб, спецыфікай прапанаваных паслуг і новай матывацыяй вандроўнікаў. Так, імкненне жыхароў мегаполісаў хоць на кароткі час пакінуць шумныя і пыльныя гарады і правесці выходныя або адпачынак на прыродзе спарадзіла новую паслугу, рух ініцыятыўных фермераў у Еўропе (The North West Farm Tourism Initiative) і, як вынік, у 1988 годзе новае слова-злітак – **agritourism** (agriculture + tourism), якое актыўна стала прымяняцца з канца 90-х гадоў XX стагоддзя. Спецыяльныя камфартабельныя турыстычныя аўтобусы могуць даставіць **apple tourists** да яблычных садоў з мэтай пакупкі ў сезон свежых яблыкаў і прадукцыі з іх.

Зусім іншая з’ява – **intellectual tourism**, галоўнай мэтай якога з’яўляецца адукацыя або атрыманне новых ведаў. Ініцыятарамі гэтага кірунку ў турызме, як паказвае слоўнік, сталі ўстановы са сферы адукацыі і культуры ЗША; іх прыклад хутка ўзяла ўслед Брытанія, а затым – іншыя еўрапейскія краіны. Маюцца на ўвазе не звычайныя турыстычныя паездкі да вядомых помнікаў архітэктуры (гэта робяць **architourists**), а пераабсталяванне аддаленых курортных зон у гадавыя адукацыйныя цэнтры для «разумных турыстаў» (**intellectual tourists**). Напрыклад, віктарыянскую эпоху метадам «апускання» ў яе (адпаведнае адзенне, ежа, забавы і г. д.) можна вывучыць у былым доме англійскага паэта А. Тэнісана (1809–1892) на выспе Уайт. **Narco-tourists** накіроўваюцца дзеля новых уражанняў у далёкія краіны або ў Амстэрдам – на кірмаш-продаж марыхуаны (а cannabis trade fair), які штогод праводзіцца ў лістападзе, і паказ моднай вопраткі з канопляў (hemp fashion show). **Weather tourists** ахвотна наведваюць у свой адпачынак зоны тарнада, ураганаў, іншых з’яў надвор’я. Адмысловыя турыстычныя фірмы могуць арганізаваць камфортнае сузіранне гэтых прыродных катаклізмаў у гатэлях на марскім узбярэжжы.

Яшчэ адна разнавіднасць «сузіральнага турызму» – **poorism** (poor + tourism), які атрымлівае ва ўсім свеце асабліваю папулярнасць, – падарожжа на гарадскія ўскраіны, у небяспечныя трушчыбы. Такі турызм, як лічаць некаторыя тураператары, мае важнае сацыяльнае значэнне: багатым людзям і прадстаўнікам сярэдняга класа ён дае магчымасць даведацца, што такое сапраўднага беднасць, а тым, хто жыве ў нястачы, – атрымаць дадатковую крыніцу даходу.

Больш жорсткай разнавіднасцю турыстычных практык з'яўляецца **extreme tourism** – падарожжа ў небяспечныя месцы або ўдзел у небяспечных падзеях. Падарожжа па «гарачых кропках» стала вельмі модным сярод бывалых турыстаў, якія наведалі ўвесь свет.

У 2000-я гады шырокае распаўсюджванне атрымаў **dark tourism** – падарожжа да месцаў катастроф, выбухаў і іншых трагічных падзей: наведванне ў Нью-Ёрку месцазнаходжання вежаў-блізнят, музея Халакоста ў Вашынгтоне, Ваенных могілак, былых канцлагераў і г. д.

Падобнай разнавіднасцю турызму з'яўляецца **grief tourism** – падарожжа да месцаў трагедый у знак смутку па тых, хто загінуў, ахвярах катастроф. Імпульсам да яго распаўсюджвання, як і «чорнага турызму», стала гібель прынцэсы Дыяны ў жніўні 1997 г. Складальнік слоўніка П. Макфэдрыс справядліва заўважае, што неалагізмы, якія з'явіліся ў гэты час: **dark tourism, grief bandwagon, grief-lite, recreational grief, mourning sickness** даюць лексічнае сведчанне той цынічнай грамадскай рэакцыі і спекуляцыі ў СМІ, якую выклікала трагічная гібель Дыяны.

Турысты, якія раздражняюць сваімі бестактоўнымі паводзінамі мясцовых жыхароў, атрымалі назву **torons (tourist + moron)** (ідыёт).

На аснове аналізу новых лексічных адзінак з сферы «Падарожжы і турызм» можна зрабіць выснову пра тое, што паняцце «турыст» у англійскай мове паступова пашыраецца і пад ім разумеюць усякага, хто здзяйсняе паездку, і не заўсёды з мэтай адпачынку ці атрымання задавальнення. Калі **voluntourists (volunteer (добраахвотнік) + tourist)**, колькасць якіх у ЗША складае штогод 50 000–75 000 чалавек, у час свайго адпачынку добраахвотна бяруць удзел у сацыяльных праектах, у тым ліку і за межамі сваёй краіны, то **labour tourists** вымушаны ў пошуках працы жыць у адной краіне, а працаваць у іншай, што стала магчымым з падзеннем Берлінскай сцяны і стварэннем Шэнгенскай зоны. **Fertility tourists** едуць на лячэбныя працэдур у іншыя краіны ў пошуках больш таннага лячэння або па прычыне адсутнасці дастатковага донарскага матэрыялу ў сябе на радзіме.

Яшчэ адно новае сацыяльнае спараджэнне – **libel tourists** – замежныя грамадзяне, якія падаюць пазовы ў суды краін, ляяльных да пазоўнікаў. У цытаце «Мекай для ўсіх пакрыўджаных», якая прыводзіцца ў слоўніку, называецца Англія, у суды якой звяртаюцца прадстаўнікі ўсяго свету (**Russian oligarchs, Saudi businessmen, multinational corporations, American celebrities**).

З 2020 года пандэмія COVID-19 уплывае катастрафічна і разбуральна на ўсе сферы жыццядзейнасці чалавека, уключаючы індустрыю турызму, якая

стала адной з самых уразлівых і пацярпелых. У выніку дадзенай сітуацыі з'явілася шмат неалагізмаў, якія цяпер выкарыстоўваюцца паўсюдна. COVID-неалагізмы непасрэдна адносяцца да турызму, апісваюць новыя віды «ізаляваных» перапынкаў або адпачынкаў (напрыклад, **coronabreak, coronaholiday**), або новыя формы адпачынку (**gripping, workation, coronacation, safecation, schoolocation, drivecation, genervacation, staycation**). Гэтыя прыклады паказваюць вялікую прадукцыйнасць суфікса «-cation», але гэта таксама назіралася ў эпоху да COVID-19. У суфіксе «-moon» (вытворнае ад слова «honeymoon») выкарыстоўваецца аналагічны выпадак (напрыклад, **solomoon**). Неалагізмы звязаны з новымі практыкамі вольнага часу, якія ўзніклі ў перыяд ізаляцыі (**coronactivity, covidparties, covideo-party, videoparty, zoomparty, covidwalk, virtual happy hour, overdistancing**) або з задавальненнем ад розных гастронамічных прапановаў (**locktail, locktail hours, quarantini, quarantining, COVI-latte**). Некаторыя неалагізмы выказваюць розныя спосабы вядзення бізнесу без фізічнага кантакту наўпрост паміж пастаўшчыком і спажываўцом (**uberise, contactless, cashierless, coronashake**). Найбольш паказальнымі для бягучай сітуацыі ў турызме з'яўляюцца выразы, нацэленыя на стагнацыю ў турыстычным сектары (**non-tourism, zerotourism**), або выразы, якія падкрэсліваюць адмову ад неістотных падарожжаў. Разам з гэтым нядаўна з'явілася ідэя павелічэння колькасці падарожжаў пасля таго, як яны сталі больш бяспечнымі, складзеная ў тэрмін **revenge travel** – «падарожжа помсты». Вяртанне турызму таксама выяўляецца тэрмінам **tourist vouchers** «турыстычныя ваучеры», якія выдаюць ўрады, каб зноў стымуляваць турызм. Сталі магчымымі розныя метады бяспечнага падарожжа (**Covid bubble, travel bubble, zoom tourism, health passport, immunity passport**), і распаўсюджванне інфармацыі дасягнула кропкі **infodemic** – «інфадэміі» [8, с.7].

Такім чынам, відавочна, што з развіццём турыстычнага бізнесу і яго стагнацыяй у выніку пандэміі COVID-19 заўсёды ўскладняецца яго тэрмінасістэма, з'яўляюцца новыя найменні, фармуецца сінанімічны рад. Англамоўныя тэрміны інтэнсіўна пераймаюцца для перадачы новых практык арганізацыі турбізнесу з культурай і турыстычных індустрыяў іншых краінаў. Пры гэтым выяўляецца відавочная лакунарнасць на міжмоўным і кагнітыўным узроўнях, з'яўляюцца розныя мадэлі асіміляцыі запазычанай лексікі ў залежнасці ад мовы-акцэптара і культурна-гістарычных традыцый краіны.

Бібліяграфічны спіс

1. Большой глоссарий терминов международного туризма / The Great Glossary of Terms for the International Tourism // под ред. М. Б. Биржакова, В. И. Никифорова. – СПб. : Издат. дом Герда ; Невский Фонд, 2002. – 704 с.
2. Виноградова, Л. В. Терминология туризма английского и русского языков в синхронном и диахронном аспектах: автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Л. В. Виноградова ; Великий Новгород. – 2011. – 22 с.
3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. – Cambridge : CUP. – 2012. – 1814 p.

4. McFedries, P. Word Spy. The Word Lover's Guide to Modern Culture [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wordspy.com>. – Дата доступа: 20.09.21.
5. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. International Student Edition. – Oxford : Bloomsbury Publishing Plc. – 2006. – 1694 p.
6. Online Etymology Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.etymonline.com>. – Дата доступа: 20.09.21.
7. Merriam-webster: An Encyclopedia Britannica Company [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.merriam-webster.com/dictionary>. – Дата доступа: 20.09.21.
8. Frank, T. O. Tourism-related coronanologisms / Tina Orel Frank. – Primorska : University of Primorska, 2021. – 9 p.

МУЗЫКАЛЬНО-ИГРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Ван Яньянь (Минск, Беларусь)

В статье раскрыта ценность межкультурной коммуникации и показана важность обмена опытом, оригинальными подходами и методами применения музыкально-игровой деятельности в Беларуси и Китае. Обмен этим опытом будет способствовать дальнейшему развитию систем дошкольного образования Беларуси и Китая с пользой для устойчивого развития и будущего в условиях глобализации экономики, культуры, общества.

Ключевые слова: музыкально-игровая деятельность; дошкольное образование; межкультурная коммуникация.

С ускорением мировой глобализации в XXI веке культурные обмены между странами становятся все теснее, а музыкальной культуре уделяется все большее внимание. Современное образование – явление международное, результат взаимного обмена и обучения. Развитие образовательных систем в различных странах может происходить только на основе взаимодействия. Являясь краеугольным камнем базового образования, дошкольное образование должно улавливать «пульс» времени и развивать таланты, отвечающие потребностям модернизации [7, с. 248].

Музыкальное образование является важной частью программ для детей дошкольного возраста. Дошкольники обладают энергичным характером. Детей обычно привлекают красивые звуки, они естественно принимают музыку и проникаются ею, также видами музыкальной деятельности, которые способны тонко интегрироваться во все аспекты жизни детей и образовательные мероприятия. Музыка улучшает настроение дошкольников, позволяет с полной отдачей включаться в игры, обучение и другие виды деятельности, и это будет желанием каждого ребенка, каждого родителя и каждого педагога. В данном случае необходимо найти соответствующие способы и средства музыкального образования.

Реализация идеи мультикультурализма посредством межкультурного обмена музыкой из разных стран способствует тому, что дети дошкольного возраста получают более богатый эстетический опыт. В результате они будут